

**Εθνογραφία και Λαογραφία,
Αποικιοκρατία και Σπουδές Περιοχής**
Χειμερινό εξάμηνο 2023-24

**Σύντομη εισαγωγή στο περιεχόμενο
και τις δράσεις του μαθήματος**

Ιωάννης Μάνος

Εθνογραφία και Σπουδές Περιοχής

- Εισαγωγή στις Σπουδές Περιοχής, τη συνδυαστική δηλαδή μελέτη ολόκληρων γεωγραφικών περιοχών μέσα από διαφορετικά επιστημονικά πεδία.
- Με αφετηρία την εθνογραφική έρευνα πεδίου και την ανθρωπολογική ανάλυση διερευνάται η καθιέρωση αυτού του κλάδου σπουδών.
- Παράλληλα, αναδεικνύεται ο ρόλος της Ανθρωπολογίας σε διάλογο με την Ιστορία, τις Σπουδές του Πολιτισμού και την Πολιτική Οικονομία στη συστηματοποίηση 'Κριτικών Σπουδών Περιοχής'.

Αποικιοκρατία και εξελικτισμός

- Αρχικά, εξετάζεται το πολιτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Αποικιοκρατίας και η ιδεολογία του εξελικτισμού στη συνάντησή τους με την Ανθρωπολογία (2ο μισό του 19ου αιώνα).
- Πρόκειται για τη συνθήκη που οδηγεί στην εδραίωση των Σπουδών Περιοχής στον Δυτικό κόσμο, με την παγίωση
 - *A. των σχέσεων εξουσίας*
 - *B. της πολιτισμικής ηγεμονίας της Δύσης επί των «Άλλων», ευρωπαϊκών και μη, κοινωνιών και πολιτισμών.*

Λαογραφία και Κοινωνική Ανθρωπολογία στην Ελλάδα

- Ταυτόχρονα, το μάθημα συζητά το ρόλο της Λαογραφίας, ως μία από τις 3 εθνικές επιστήμες (Ιστορία και Αρχαιολογία), η οποία συνέβαλε στη συγκρότηση της νεοελληνικής εθνικής ταυτότητας και αποτέλεσε την παρακαταθήκη μιας ακαδημαϊκής ανθρωπολογικής παράδοσης.
- Με αυτήν η Κοινωνική Ανθρωπολογία καλείται να συνομιλήσει για την μελέτη και κριτική κατανόηση του νεοελληνικού πολιτισμού, έτσι όπως ορίζεται σε σχέση
 - αφενός με την Ευρωπαϊκή νεωτερικότητα
 - αφετέρου με τους γείτονες,
 - αλλά και τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης (βλ, μετανάστευση, πρόσφυγες, κλιματική αλλαγή, πανδημίες).

Πολιτισμικές περιοχές και πολιτικές κατηγορίες

- Μετά το 1950, η εμφάνιση της ανθρωπολογίας στην Ελλάδα, και την ευρύτερη περιοχή, σηματοδοτεί την έναρξη του νέου επιστημονικού ενδιαφέροντος για :
- τα άκρα και τις γειτονιές της Ευρώπης (Βαλκάνια, Μεσόγειος, Μέση Ανατολή)
- Ενώ καθιερώνεται η εθνογραφική έρευνα ως το μεθοδολογικό εργαλείο μελέτης του «Άλλου» και του «Αλλού».
- Ανοίγει ο δρόμος για την καθιέρωση νέου κριτικού τύπου Σπουδών Περιοχής που διέπεται από διεπιστημονικότητα και στέκεται κριτικά απέναντι στις επιστημολογικές και πολιτικές παραδόσεις της Αποικιοκρατίας και της ευρωπαϊκής αποικιοποίησης.

Στοχοθεσία/ζητούμενα

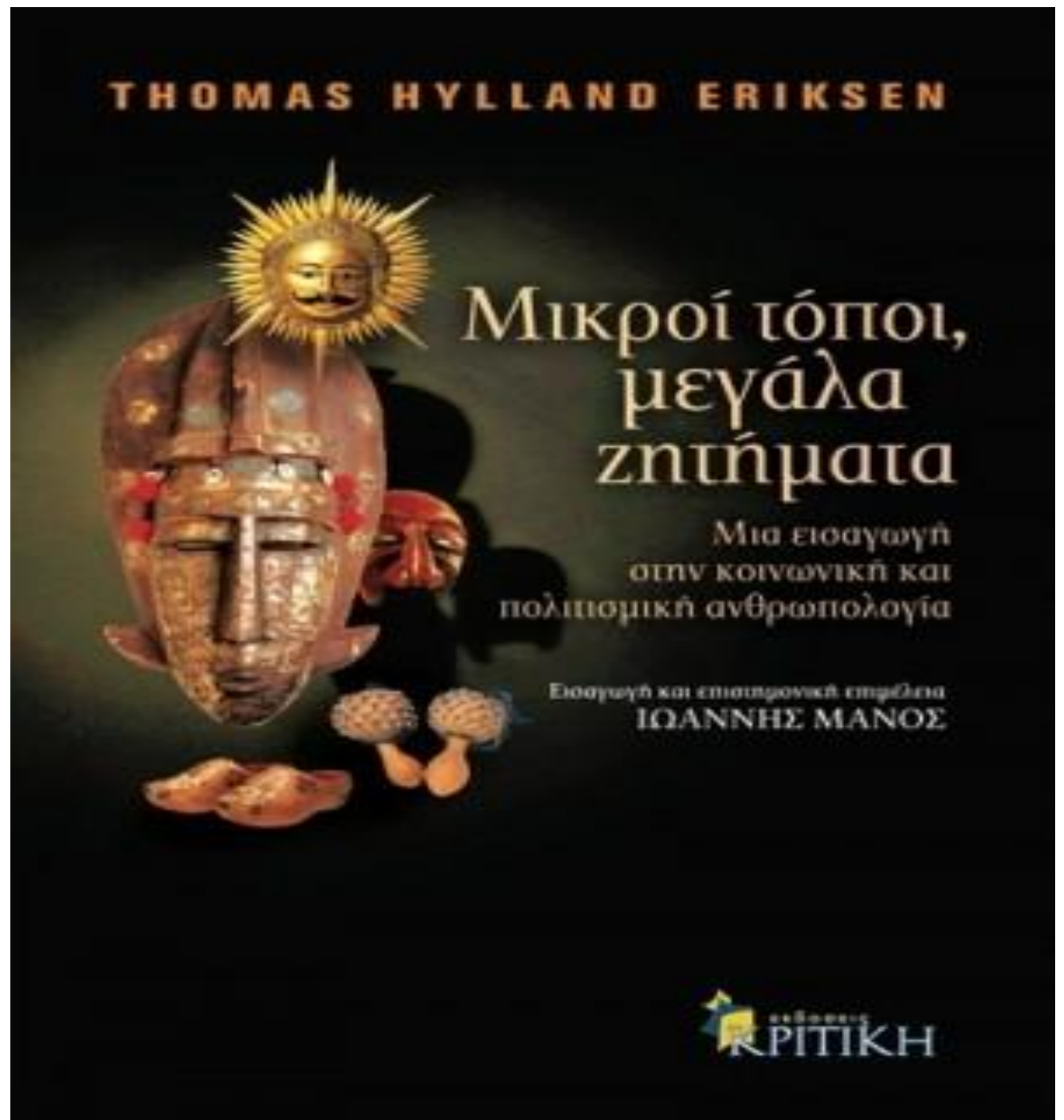
- Αυτογνωσία/κριτική προσέγγιση του Άλλου και του Αλλού Το μάθημα αξιοποιεί παραδείγματα από πεδία μελέτης και θεματικές της εθνογραφικής έρευνας, εντός και εκτός Ελλάδας
- **ζητήματα παράδοσης, και νεωτερικότητας**
- **διαδικασίες κοινωνικών μετασχηματισμών**
- **τη σχέση του παρόντος με το παρελθόν,**
- **τους εαυτούς και τους γείτονες σε Βαλκάνια, Αν. Ευρώπη, Μεσόγειο και Μέση Ανατολή.**

Εγχειρίδια/Κείμενα/μεθοδολογία

Το προτεινόμενο εγχειρίδιο του μαθήματος:

- Eriksen Thomas Hylland, 2007, *Μικροί Τόποι, Μεγάλα Ζητήματα: Μια Εισαγωγή στην Κοινωνική και Πολιτισμική Ανθρωπολογία*, Εκδόσεις Κριτική.
- Τα κείμενα εργασίας αναρτώνται σε/για κάθε ενότητα

Το «σύγγραμμα» του μαθήματος

Το «σύγγραμμα» του μαθήματος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή του επιμελητή	9
Πρόλογος	15
Πρόλογος στη δεύτερη έκδοση	17
1. Εισαγωγή: Σύγκριση και πλαίσιο	21
2. Μια σύντομη ιστορία της ανθρωπολογίας	33
3. Η επιτόπια έρευνα και η ερμηνεία της	57
4. Το κοινωνικό πρόσωπο	81
5. Η οργάνωση του τοπικού	109
6. Πρόσωπο και κοινωνία	131
7. Η συγγένεια ως καταγωγή	161
8. Γάμος και συμμαχία	183
9. Κοινωνικό φύλο και ηλικία	207
10. Κοινωνικές ιεραρχίες	233
11. Πολιτική και εξουσία	255
12. Ανταλλαγή	283
13. Παραγωγή και τεχνολογία	309
14. Θρησκεία και τελετουργία	333
15. Τρόποι σκέψης	361
16. Η πρόκληση των πολλαπλών παραδόσεων	387
17. Εθνοτισμός	411
18. Η πολιτική των ταυτοτήτων: εθνικισμός και μειονότητες	431
19. Το παγκόσμιο, το τοπικό και ο συνδυασμός τους	457
Επίλογος: Και λοιπόν;	483
Βιβλιογραφία	487

2^η Αποικιοκρατία και Ανθρωπολογία

- Αποικιοκρατία και Ανθρωπολογία: Η Δύση, οι λοιποί και η μελέτη του «Άλλου και του «Αλλού»

3η Λαογραφία και Ανθρωπολογία

- A) Ο 19^{ος} αι. η Λαογραφία και η ελληνική ταυτότητα
- B) Η Λαογραφία στον 21^ο αιώνα – Συνομιλώντας με την Ανθρωπολογία

4^η

Η μελέτη του πολιτισμού και η εθνογραφική μέθοδος
κατά τον 20^ο αι

- Η μελέτη του πολιτισμού και η
εθνογραφική μέθοδος κατά τον 20^ο αι.

5^η) Εμείς και οι 'μακρινοί μας γείτονες

- Α) Εμείς και οι 'μακρινοί μας γείτονες':
Λαογραφικές συλλογές, εθνογραφική έρευνα
πεδίου, συγκριτική προσέγγιση,
ανθρωπολογική ανάλυση

6^η Η Μεσόγειος ως αντικείμενο μελέτης της Ανθρωπολογίας

- Α) Η Μεσόγειος ως πολιτισμική περιοχή και πολιτική κατηγορία. Από το αναλυτικό δίπολο της τιμής και της ντροπής (Campbell, A portrait of a Greek Mountain Village) στην κατανόηση του παρόντος και του παρελθόντος, των ιστορικών μετασχηματισμών και της σημασίας της έμφυλης ανισότητας (βλ. Η βία και η πονηριά της M-E Handman)

7^η) Ξένοι ανθρωπολόγοι στην Ελλάδα
και η μελέτη των Άλλων εντός

- 7^η Α) Ξένοι ανθρωπολόγοι στην Ελλάδα και η μελέτη των Άλλων εντός (Margaret Kenna, Renne Hirschon, Lorrington Danforth). Από το εξωτισμό στην κατανόηση

8^η Ανθρωπολογία και αναστοχασμός,
Λαογραφία και ελληνική αυτογνωσία

- Α) *Πάλι δικά μας, Η Ανθρωπολογία μέσα από τον καθρέφτη M. Herzfeld και Η πολιτική του σώματος*

9^η Έλληνες ανθρωπολόγοι και ελληνική ανθρωπολογία, από τη μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση

- Έλληνες ανθρωπολόγοι και ελληνική ανθρωπολογία, από τη μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση - Η μελέτη της ετερότητας εντός/εκτός Ελλάδας: σύγχρονες εθνογραφίες για μειονότητες, μετανάστες, σύνορα, έμφυλες διαφορές
- A) Φ. Τσιμπιρίδου Θράκη: Από τους εξωτικούς Πομάκους στις πολιτικές της πολυπολιτισμικότητας
- B) Ιω. Μάνος, Ετερότητες και σύνορα στη Μακεδονία

10^η Εθνογραφίες και ανθρωπολογικά πρότζεκτ πέραν των συνόρων: Βαλκάνια, Αν. Ευρώπη

■ A) Σύνορα και όρια: Μία εισαγωγή

11^η Ανθρωπολογία και οι Σπουδές του Πολιτισμού ως βασικά πεδία στις Σπουδές Πολιτισμού

- Α) Ανθρωπολογία και Σπουδές του Πολιτισμού: ο κινηματογράφος, το ντοκυμαντέρ, η λογοτεχνία και η σημασία της πολιτισμικής μετάφρασης για την μελέτη των γειτόνων σε Τουρκία, Μέση Ανατολή, Αφρική

12^η Οι κριτικές Σπουδές Περιοχής μετά την Αποικιοκρατία

- Α) Οι κριτικές Σπουδές Περιοχής μετά την Αποικιοκρατία: η κρυπτοαποικιοκρατία, η μετααποικιακή κατάσταση, η αποαποικιοποίηση και η κριτική κατανόηση των έμφυλων διακρίσεων και των μειονοτικών σωμάτων εντός/εκτός

13^η

- 13^η Α) Η Εθνογραφία, η λαογραφία, η ελληνική αυτογνωσία και η διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Β) Η απασχόληση των ανθρωπολόγων στη διαχείριση και τις πολιτικές του πολιτισμού

ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ - ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

- Προαιρετική συγγραφή κειμένου 1000-1200 λέξεων, ως μέρος συνολικής αξιολόγησης της συμμετοχής στο μάθημα
- Συγγραφή της άσκησης ως «γραπτή εργασία στο σπίτι».
- Δύο (2) ερωτήματα σχετικά με τις ενότητες του μαθήματος:
 - *Αναδείξτε τα θέματα μελέτης, τα ερευνητικά ερωτήματα και τα πεδία, στα οποία εστιάζουν οι 3 ξένοι ανθρωπολόγοι και με τα οποία εδραιώνεται, πλέον, συστηματικά η εθνογραφική έρευνα στην μεταπολεμική Ελλάδα.*
 - *Παρουσιάστε παραδείγματα από το εθνογραφικό υλικό των κειμένων για να περιγράψτε τη συμβολή της εθνογραφικής μεθόδου στην ανάδειξη και κατανόηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας στην ελληνική κοινωνία*